

دیباچه

حدود پنجاه سال قبل در قضیه کارخانه ترای^۱ که دود ناشی از آن باعث آلودگی مناطق مرزی کانادا و امریکا شد و در نتیجه خسارتهایی به کشاورزان امریکایی وارد گردید، نخستین اختلاف زیست محیطی بین المللی - میان دو کشور مذکور - به وجود آمد و مردم جهان در برابر پدیده جدید یا بهتر بگوییم مسئله تازه ای که تا آن زمان نسبت به آن تقریباً بیگانه بودند قرار گرفتند. به تدریج که دامنه این گونه مسائل گسترش یافت و خطرهای ناشی از آن بیشتر احساس شد، کشورهای جهان و به ویژه کشورهای صنعتی که عاملان اصلی ایجاد مشکلات زیست محیطی هستند، یا به صورت انفرادی و با وضع قوانین نظارتی داخلی و یا به صورت اجتماعی و با برپا کردن گردهماییها و کنفرانسهایی که به ایجاد قواعد و مقررات حقوقی بین المللی انجامید به چاره جویی پرداختند؛ چرا که مسائل زیست محیطی علاوه بر آنکه به اقدامات انفرادی کشورها نیاز دارد، به مشارکت جمعی و دائم بین المللی نیز نیازمند است. بدین ترتیب در کادر برنامه ملل متحد برای محیط زیست کنفرانسهایی تشکیل شد که هدف از تشکیل آنها حمایت جهانی از محیط زیست است که از طریق وضع قواعد و صدور توصیه به کشورهای مختلف جهان جامعه عمل می پوشد.

برخی کنوانسیونها از این نیز فراتر رفته، کشورهای جهان را ملزم می کنند که در مورد کسانی که برخلاف مقررات کنوانسیون اقدام می کنند، مجازاتهایی را وضع کنند. مثلاً ماده ۸ کنوانسیون ۱۹۷۹ بن درباره حفاظت از نسل حیوانات وحشی مقرر می دارد که کشورهای متعاقد باید برای ممنوع کردن تجارت یا مالکیت یا هریک از نمونه هایی که در لیست ضمیمه کنوانسیون به آنها اشاره شده است، اقدامهای

1. Trail

ضروری و لازم را به عمل آورند.

بنابراین، ملاحظه می‌شود که امروزه مسائل زیست‌محیطی از حدود مرزهای سرزمینی فراتر رفته و جنبه جهانی یافته است و کشورهای مختلف نیز ملزم شده‌اند که در این باره، اصول پیش‌بینی شده در بسیاری از کنوانسیونها و قراردادهای بین‌المللی را رعایت کنند. کشور ما نیز از جمله کشورهایی است که در بسیاری از این کنفرانسها شرکت کرده است و در نتیجه باید قوانین خود را با اصول بین‌المللی مربوط به حمایت از محیط زیست هماهنگ کند.

درباره مسائل زیست‌محیطی در ایران باید گفت که به طور کلی امروزه ما با نوعی توجه شدید به محیط زیست روبه‌رو هستیم که بعد از سالها بی‌توجهی و بی‌اعتنایی نسبت به محیط زیست بروز کرده است و البته با فعالیتهای جهانی مربوط به این موضوع بی‌ارتباط نیست. در این باره، امروزه مشاهده می‌کنیم که رسانه‌ها غالباً به مسائل زیست‌محیطی اشاره می‌کنند؛ زیرا در حال حاضر، همه مردم جهان به‌ویژه ساکنان شهرهای بزرگ مانند تهران و یا شهرهای صنعتی مانند اراک در معرض آثار سوء حاصل از آلودگیها و تخریب محیط زیست قرار گرفته‌اند و آن را با گوشت و پوست خود به‌خوبی لمس می‌کنند.

حال باید دید که از نظر حقوقی چگونه با آلودگیهای زیست‌محیطی برخورد می‌شود و قانون‌گذاران با وضع قوانین تا چه اندازه در جهت بهبود شرایط زیست‌محیطی گام برداشته‌اند و چه سازمانهایی وظیفه اصلی‌شان رسیدگی به این امور است؛ و آیا قوانین موجود می‌توانند مشکلات زیست‌محیطی را برطرف کنند؟ در کتاب حاضر سعی شده است تا حد امکان به این گونه پرسشها پاسخ داده شود. البته مؤلف کتاب به هیچ‌وجه ادعای پاسخگویی به تمام پرسشها و مسائل مربوط را ندارد و مشتاقانه آماده دریافت نظریات استادان و کارشناسان دست‌اندرکار محیط زیست است.

مصطفی تقی‌زاده انصاری